

Právo poškodeného priestupkom na spravodlivý proces¹

Radomír Jakab*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2020.7.1.15-26>

Abstrakt:

JAKAB, Radomír: *Právo poškodeného priestupkom na spravodlivý proces*. Poškodený je jedným z účastníkov priestupkového konania. V podmienkach Slovenskej republiky nie je právna úprava tohto inštitútu precízna a detailná. Súčasná právna úprava iba uvádza, že účastníkom konania je aj poškodený, ak ide o prejedanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom, ako aj stanovuje podmienky uplatnenia nároku na náhradu škody a rozhodnutia o nej. Je preto potrebné posúdiť, či táto úprava dáva dostatočné garancie ochrany všetkých aspektov práva na spravodlivý proces. Okrem toho, mám za to, že v rámci právnej regulácie priestupkov je potrebné reflektovať aj restoratívne prístupy, ktoré sú skôr dominantou súčasnej vedy trestného práva. Cieľom tohto príspevku je teda posúdiť, do akej miery súčasná právna úprava zabezpečuje poškodenému priestupkom všetky aspekty práva na spravodlivý proces, resp. v akom rozsahu by bolo potrebné právnu úpravu tohto inštitútu zdokonaľiť.

Kľúčové slová:

priestupok, priestupkové konanie, poškodený

Right of the Injured Person by Misdemeanor to a Fair Trial

Abstract:

JAKAB, Radomír: *Right of the Injured Person by Misdemeanor to a Fair Trial*. The injured party is one of the participants of misdemeanor proceedings. In Slovak Republic legal regulation of this institute is not precise and detailed. Current legislation merely states that the injured person is also party to the proceedings when it comes to dealing with compensation for damage caused by the misdemeanor, and also lays down the conditions for claiming damages and the decisions thereon. It is therefore necessary to assess whether these provisions give sufficient guarantees for the protection of all aspects of the right to a fair trial. In addition, I think that the legal regulation of misdemeanors also needs to reflect on restorative approaches, which are rather a dominant feature of the current science of criminal law. Therefore, the aim of this paper is to assess whether current legal regulation ensures for injured person by misdemeanor all aspects of the right to a fair trial; if not, how it is possible to improve it.

Key words:

misdemeanor, misdemeanor proceedings, injured party

¹ Predložený príspevok vznikol s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu APVV-16-0362 „Privatizácia trestného práva- hmotnoprávne, procesnoprávne, kriminologické a organizačno-technické aspekty.“

* Doc. JUDr. Radomír Jakab, PhD. Docent na Katedre ústavného práva a správneho práva. Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Úvod

Jedným z účastníkov priestupkového konania je aj poškodený. Poškodeného je možné charakterizovať ako fyzickú alebo právnickú osobu, ktorej bola spôsobená ujma protiprávnym konaním inej osoby alebo protiprávnym stavom, za ktorý zodpovedá iná osoba. Ide o všeobecné vymedzenie tohto pojmu, pričom s ohľadom na druh protiprávneho konania alebo protiprávneho stavu takéto vymedzenie býva viac špecifikované. Každopádne je možné konštatovať, že vzťah medzi poškodeným a škodcom (osobou zodpovednou za škodu) má súkromno-právny charakter, pričom predmetom tohto vzťahu je určitý typ majetkovoprávneho nároku (nároku na náhradu škody).

Aj keď vzťah vyplývajúci zo zodpovednosti za škodu má súkromnoprávny charakter, jeho vznik môže byť podmienený aj spáchaním verejnoprávneho deliktu. V podmienkach Slovenskej republiky spáchaním trestného činu alebo správneho deliktu. Je však možné konštatovať, že zodpovednostný vzťah za škodu býva oveľa častejšie podmienený trestným činom, ako správnym deliktom. Je to dané tým, že objektom trestných činov je hlavne ochrana základných práv a slobôd osôb, s čím súvisí aj možnosť vzniku škody konkrétnym osobám v prípade zásahu do ich základných práv a slobôd. Na druhej strane objektom správnych deliktov je predovšetkým zabezpečenie bezporuchového chodu verejnej správy, a len v minimálnom rozsahu ochrana práv a slobôd osôb.

Spomedzi diapazónu správnych deliktov postavenie poškodeného je relevantné najmä v prípade tých správnych deliktov, kedy bolo zasiahnuté do práv a slobôd konkrétnej osoby, čím jej bola spôsobená majetková škoda. Pôjde predovšetkým o priestupky proti majetku² alebo občianskemu spolunažívaniu,³ ktoré, v prípade väčšej intenzity vo vzťahu k následku, sú spravidla posudzované ako trestný čin. Samozrejme, nie je tým úplne vyčerpaný okruh správnych deliktov, v rámci ktorých sa zohľadňuje škoda.²

Právna úprava poškodeného v priestupkovom konaní nie je veľmi precízna a detailná. Zákon NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“) iba uvádza, že účastníkom konania je aj poškodený, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom (ust. § 72 písm. b) zákona o priestupkoch), ako aj stanovuje podmienky uplatnenia nároku na náhradu škody a rozhodnutia o nej (ust. § 70 a § 77 zákona o priestupkoch).

Cieľom tohto príspevku je analyzovať postavenie poškodeného v priestupkovom konaní, posúdiť adekvátnosť existujúcej právnej úpravy, a v prípade nedostatočnosti tejto regulácie navrhnúť opatrenia *de lege ferenda*, ktoré by, podľa môjho uváženia, mohli viesť k zdokonaleniu právnej regulácie tohto inštitútu.

1. Je vznik účastníctva poškodeného v priestupkovom konaní dostatočne upravený?

Zákon o priestupkoch v ust. § 72 písm. b) priznáva postavenie účastníka konania aj poškodenému, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestup-

2 § 50 zákona NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších zákonov.

3 § 49 zákona NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších zákonov.

kom. V intenciách ust. § 70 ods. 1 zákona o priestupkoch je nevyhnutné na vznik účastníctva poškodeného v priestupkom konaní uplatnenie si nároku na náhradu škody vo vzťahu k orgánu objasňujúceho alebo prejednávajúceho priestupok. *A contrario*, účastníkom konania nie je osoba, ktorej síce bola priestupkom spôsobená majetková škoda, no túto si v priestupkovom konaní neuplatnila.

Na strane druhej však treba pripomenúť, že z ust. § 3 ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vzťahujúceho sa aj na priestupkové konanie podľa ust. § 51 zákona o priestupkoch, zakotvujúceho zásadu aktívnej súčinnosti správneho orgánu s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, vyplýva pre správne orgány okrem iného aj povinnosť poučiť osobu, ktorej bola priestupkom spôsobená majetková škoda, o jej procesnom práve uplatniť, resp. neuplatniť si nárok na jej náhradu v priestupkovom konaní. Iba pod podmienkou splnenia tejto zákonnej povinnosti správneho orgánu možno vyvodiť záver, či osoba, ktorej bola priestupkom spôsobená majetková škoda, je účastníkom priestupkového konania, alebo ňou nie je.⁴

Teda, v rámci priestupkového konania je povinnosťou správneho orgánu poučiť osobu, ktorej bola spôsobená majetková škoda priestupkom o možnosti uplatniť si nárok na náhradu škody v priestupkovom konaní, v rámci adhézneho konania. Ak takáto osoba má záujem o rozhodnutie o jej nároku v priestupkovom konaní, musí si tento nárok uplatniť. Z návrhu poškodeného musí byť však zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške uplatňuje nárok na náhradu škody.⁵ Ak poškodený uplatnil svoj nárok na náhradu škody už v predchádzajúcom trestnom konaní vedenom pre daný skutok, ktoré bolo postúpené správne orgánu na priestupkové konanie, poškodený má postavenie účastníka konania od momentu začatia priestupkového konania bez potreby opätovného uplatňovania nároku na náhradu škody v priestupkovom konaní.

Ak teda osoba, ktorej bola spôsobená priestupkom škoda, si uplatní svoj nárok na náhradu škody v priestupkovom konaní, stáva sa týmto momentom účastníkom konania. Na existencii účastníctva tejto osoby v priestupkovom konaní nemá žiaden vplyv to, že v konečnom dôsledku v rozhodnutí nebolo rozhodnuté o jej nároku na náhradu škody, alebo že sa v priebehu konania nepreukázal. V tejto súvislosti nie je relevantné ani to, že samotný správny orgán už pri uplatnení nároku na náhradu škody poškodeným má pochybnosti o odôvodnenosti tohto nároku. Nemôže byť na úvahe správneho orgánu, či s poškodeným bude konať ako s účastníkom konania alebo nie.⁶

Zhrňujúc je možné konštatovať, že postavenie účastníka priestupkového konania má iba taká osoba, ktorej bola spôsobená priestupkom majetková škoda, a ktorá si nárok na náhradu škody uplatnila v priestupkovom konaní. Ak si tento nárok neuplatnila, nie je účastníkom konania.

Domnievam sa, že v priestupkovom konaní by bolo žiaduce, ak by účastníkom konania nebol iba poškodený, ak ide o prejednávanie majetkovej škody spôsobenej priestupkom, ale každý poškodený, ktorému bola spôsobená majetková škoda priestupkom. Samozrejme, bolo by potom na samom poškodenom, či by si uplatnil nárok na náhradu škody v priestupkovom (adhéznom) konaní alebo nie.

4 Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 6 Sžo 66/2010.

5 Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Sžo 52/2010.

6 Podobne Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Sžo 52/2010.

Takáto úprava účasti poškodeného v priestupkovom konaní by reflektovala stále viac implementujúce sa restoratívne princípy do oblastí verejnoprávnych deliktov, ktorých prioritou je vyrovnanie narušeného vzťahu medzi páchatelom deliktu a poškodeným. Žiaľ, v podmienkach Slovenskej republiky implementácia týchto princípov v rámci priestupkového konania je takmer žiadna. Rozšírením okruhu účastníkov o poškodených, ktorí si neuplatnili v priestupkovom konaní nárok na náhradu škody (z rôznych dôvodov: napr. že si ju už uplatnil v civilnom konaní, alebo že majetková škoda je minimálna a pod.) by došlo k prvému kroku približujúcemu sa tomuto cieľu.

Okrem toho, samotný fakt, že poškodený si neuplatnil škodu v priestupkovom konaní, nie je legitímnym dôvodom na popretie jeho práv, ktoré by mal, ak by si tento nárok uplatnil. Podotýkam, že dôvodom neuplatnenia si škody v priestupkovom konaní môže byť aj to, že škoda bola uplatnená v civilnom konaní. Účastníctvo poškodeného v podobe využívania práv poškodeného podávať návrhy a vyjadrenia uľahčuje úplne a presne zistenie okolností skutku, jeho páchatel'a, ako aj okolností, za ktorých k nemu došlo. A v tomto rozsahu je irelevantné, či si poškodený uplatňuje škodu alebo nie. A v konečnom dôsledku, za trestné veci podľa čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach sa v podmienkach Slovenskej republiky nepovažujú len trestné činy, ale aj minimálne priestupky. Preto, tak vo vzťahu k trestným činom, ako aj priestupkom by mal byť zachovaný rovnaký štandard práv dotknutých osôb.

2. Je rozsah nožnej náhrady škody v priestupkovom konaní dostatočne upravený?

Druhým aspektom, ktorý posudzujem, je rozsah náhrady škody, ktorý sa môže priznať poškodenému v priestupkovom konaní. Vychádzajúc z ust. § 70 a 72 písm. b) zákona o priestupkoch v priestupkovom konaní sa možno domáhať náhrady len „majetkovej škody“, t.j. škody, ktorú možno vyjadriť v peniazoch. Nie je to vždy len škoda vzniknutá tým, že bol priestupkom zmenšený majetok poškodeného, ale aj iná materiálna škoda, napr. ujma vzniknutá poškodením vecí, náklady liečenia, dávky nemocenského poistenia alebo dôchodkového zabezpečenia. Ide teda o takú materiálnu ujmu, ktorú možno buď napraviť alebo zmierniť uvedením do pôvodného stavu alebo peňažnou náhradou.⁷

V tejto súvislosti vyvstáva otázka, do akej miery by bolo vhodné rozšíriť pojem škody v rámci priestupkového konania. V prvom rade, je možné uvažovať o rozšírení o nemateriálnu ujmu (napr. v prípade priestupku urážky na cti a pod). V tejto súvislosti poukazujem na názor Pavla Matesa, ktorý uvádza, že „*Môže byť ovšem len otázkou času, než súdy, s odkazom na práva poškodeného v trestnom konaní, priznajú oprávnenie uplatniť nemateriálnu ujmu aj v konaní o priestupku.*“⁸ Teda, aj v tejto súvislosti je potrebné brať do úvahy to, že i priestupky patria pod pojem trestná vec podľa čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pričom aj na ne by sa mal vzťahovať rovnaký štandard práv ako na trestné činy.

Okrem toho by bolo možné uvažovať o rozšírení aj o ujmu na iných zákonom chránených právach a slobodách. No domnievam sa, že takéto široké a abstraktné vy-

7 Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 3 Sžnč 4/2010.

8 MATES, P. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. In: *Právní rozhledy* 2017, č. 3.

medzenie ujmy má veľmi úzky rozsah. Ak z toho vyabstrahujeme prípady materiálnej a nemateriálnej ujmy, tak z ujmy na iných právach a slobodách ostane iba nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia (v rozsahu, v akom nekoliduje s nárokom na náhradu škody). Preto mám za to, že by bolo možné uvažovať o pojme škody v priestupkovom konaní v rozsahu materiálnej ujmy, nemateriálnej ujmy a bezdôvodného obohatenia.⁹

Bezdôvodné obohatenie v prípade priestupku znamená, že v dôsledku spáchania priestupku buď dôjde k zväčšeniu majetku páchatel'a priestupku, alebo nedôjde k zmenšeniu jeho majetku, hoci za normálnych okolností by došlo. Typickým príkladom pre vznik bezdôvodného obohatenia v dôsledku spáchanie priestupku je priestupok proti verejnému poriadku podľa ust. § 47 ods. 1 písm. g) zákona o priestupkoch spočívajúci v neoprávnenom zabratí verejného priestranstva, verejne prístupného objektu alebo verejneprospešného zariadenia. Ak by páchatel' chcel oprávnene užívať verejné priestranstvo, musel by za to uhradiť buď miestnu daň alebo nájomné. Keďže zaberie verejné priestranstvo neoprávnene, neuhrádza nájomné, resp. daň, a v tomto rozsahu sa nezmenší jeho majetok, ktorý by sa zmenšil, ak by konal oprávnene. V tomto rozsahu vzniklo bezdôvodné obohatenie páchatel'a, hoci na druhej strane nevznikla inému subjektu škoda.

Berúc do úvahy vyššie uvedené, domnievam sa, že právo poškodeného domáhať sa v priestupkovom konaní náhrady škody by malo byť rozšírené aj o právo domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia, ako aj nemateriálnej ujmy.

3. Je časová limitácia na uplatnenie nároku na náhradu škody dostatočne upravená?

Posledným zo skúmaných aspektov vo vzťahu k postaveniu poškodeného v priestupkovom konaní a trestnom konaní je otázka časovej limitácie pre uplatnenie nároku na náhradu škody zo strany poškodeného.

V ust. § 70 ods. 1 zákona o priestupkoch je uvedené, že „Ak uplatnil ten, komu bola priestupkom spôsobená majetková škoda, nárok na jej náhradu v konaní o priestupku (ďalej len „poškodený“), pôsobí správny orgán, ktorý priestupok prejednáva, na to, aby škoda bola dobrovoľne nahradená.“ Zákon o priestupkoch ani v tomto, ako ani v inom ustanovení nestanovuje časový limit pre uplatnenie nároku na náhradu škody v priestupkovom konaní. Z toho vyplýva, že osoba, ktorej bola priestupkom spôsobená škoda si môže uplatniť škodu počas celého konania, počnúc štádiom objasňovania priestupku až po prejednávanie priestupku. Domnievam sa, že poškodený by bol oprávnený uplatniť nárok na náhradu škody aj v odvolacom konaní, hoci on sám by predtým nemohol podať odvolanie, keďže nerozhodovalo sa o jeho nároku na náhradu škody (ktorú si neuplatnil).

Absencia časovej limitácie na podanie návrhu na rozhodnutie o nároku poškodeného na náhradu škody v priestupkovom konaní môže z tohto pohľadu spôsobovať praktické problémy správnomu orgánu. Ak by poškodený uplatnil tento nárok tesne pred vydaním rozhodnutia, priestupkové konanie by sa mohlo predĺžiť z dôvodu potreby vykonania ďalšieho dokazovania aj ohľadom dôvodov a výšky nároku na ná-

9 Uplatnenie nároku poškodeným na vydanie bezdôvodného obohatenia vyplýva aj z nového českého zákona č. 250/2016 Sb. o zodpovednosti za priestupky a řízení o nich, z ust. § 70.

hradu škody. Preto, koncentrácia konania na uplatnenie nároku na náhradu škody by bola vhodná.

Otázne je, či v tejto súvislosti je možné sa inšpirovať trestnoprávnou úpravou (uplatnenie nároku na náhradu škody do skončenia prípravného konania). Teda, v podmienkach priestupkového konania by tým momentom malo byť skončenie objasňovania priestupkov. Domnievam sa, že toto by nebolo optimálne riešenie. Prípravné konanie v rámci trestného konania prebieha formalizovaným spôsobom podľa striktné daných pravidiel garantujúcich aj procesné práva pre obvineného, ako aj poškodeného. Na druhej strane, objasňovanie priestupkov je skôr neformálny proces, ktorý môže trvať krátke obdobie, a o ktorom sa poškodený nemusí ani dozvedieť. Až v rámci prejednávania priestupku sú garantované procesné práva umožňujúce poškodenému aktívne vystupovať v konaní a chrániť svoje práva. Preto mám za to, že časový limit je možné determinovať až v rámci štádia prejednávania priestupku.

Inšpirujúc sa českým modelom,¹⁰ týmto okamihom by mohlo byť prvé ústne pojednávanie vo veci. Obdobne ako v českom zákone, bolo by možné tomu stanoviť aj alternatívu, t.j. že nárok na náhradu škody je možné uplatniť aj v lehote stanovenej správnym orgánom. Tým by mohol byť sanovaný prípad, kedy sa poškodený dozvie o vzniku škody až po uskutočnení prvého ústneho pojednávania. Rovnako by to bolo možné využiť aj v rámci rozkazného konania, kedy sa ústne pojednávanie nekoná.

4. Je inštitút zmieru v priestupkovom konaní dostatočne upravený?

Jedným z odklonov od tradičného retributívneho chápania priestupkového konania je aj možnosť uzavretia zmieru s následným zastavením priestupkového konania. No tento odklon je výrazne limitovaný iba na jeden priestupok, a to je urážka na cti podľa ust. § 49 ods. 1 písm. a) zákona o priestupkoch. Podľa ust. 78 zákona o priestupkoch „*Pri priestupku urážky na cti sa okresný úrad pokúsi urazeného na cti a obvineného z priestupku zmieriť.*“ Podľa ust. § 76 ods. 1 písm. k) tohto zákona „*Správny orgán konanie o priestupku zastaví, ak sa v ňom zistí, že v konaní o urážke na cti došlo ku zmieru.*“ Proti rozhodnutiu o zastavení konania z daného dôvodu nie je prípustné odvolanie; rovnako, správny orgán ani nevydáva rozhodnutie v písomnej podobe, iba sa vyznačí v spise a účastníci sa o zastavení konania upovedomia.

Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že možnosť ukončenia priestupkového konania uzavretím zmieru je limitovaná iba na jeden priestupok, a to je urážka na cti. Domnievam sa, že by bolo vhodné, ak by takáto možnosť ukončenia priestupkového konania bola aj vo vzťahu k iným priestupkom, ktorých objektom je buď občianske spolunažívanie alebo majetok, t.j. k iným priestupkom, ako k tým, ktorých objektom je bezporuchový výkon verejnej správy.

Vo vzťahu k iným priestupkom nie je možné použiť možnosť zmierlivého ukončenia medzi obvineným z priestupku a poškodeným subsidiárnym aplikovaním ust. § 48 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“). Podľa daného ustanovenia „*Ak to pripúšťa povaha veci, môžu účastníci konania medzi sebou so schválením správneho orgánu uzavrieť zmier. Správny orgán zmier neschváli, ak odporuje právnym predpisom*

10 § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 250/2016 Sb. O zodpovednosti za priestupky a řízení o nich.

alebo všeobecnému záujmu.“ Totiž ust. § 78 zákona o priestupkoch je špeciálnym ustanovením voči ust. § 48 správneho poriadku, pričom dané špeciálne ustanovenie vylučuje aplikáciu všeobecného ustanovenia. Ba dokonca, znenie ust. § 78 zákona o priestupkoch neumožňuje, aby popri tomto ustanovení mohlo byť aplikované aj ust. § 48 správneho poriadku (t.j. že ide len o niektoré ustanovenia o zmieri, ako sa používa v rámci legislatívnej činnosti).

Na základe vyššie uvedeného je teda možné konštatovať, že podľa súčasného právneho stavu ukončenie priestupkového konania uzavretím zmiernosti s následným zastavením konania je možné iba vo vzťahu k priestupku – urážka na cti. Vo vzťahu k iným priestupkom, pri ktorých by to aj povaha veci umožňovala, najmä objekt chránený týmto priestupkom, možnosť zmierlivého ukončenia priestupkovej veci nie je možná. Súčasnú právnu úpravu inštitútu zmiernosti v priestupkovom konaní preto nepovažujem za dostačujúcu.

Za účelom skvalitnenia právnej úpravy zmiernosti v priestupkovom konaní aj v intenciách implementácie restoratívnych prístupov do priestupkového konania, bolo by potrebné rozšíriť možnosti uzavretia zmiernosti aj na ďalšie druhy priestupkov, ako aj upraviť podmienky uzatvárania zmiernosti v priestupkovom konaní.

V prvom rade, je potrebné rozšíriť prípady, kedy by bolo možné uzavrieť zmiernosť v priestupkovom konaní. Takáto možnosť by sa mala vzťahovať na také druhy priestupkov, ktorých objektom je občianske spolunažívanie alebo ochrana majetku osôb. Vo vzťahu k týmto druhom priestupkov je vôbec možné hovoriť o existencii postavenia poškodeného ako potenciálneho účastníka priestupkového konania, ktorému by mohla vzniknúť majetková ujma. Pri iných druhoch priestupkov, ktorých objektom je bezporuchový výkon verejnej správy, spravidla bude absentovať poškodený; v danom prípade by bola poškodená celá spoločnosť, resp. štát, pričom tieto subjekty by nemohli mať postavenie účastníka konania.

Okrem potreby rozšírenia inštitútu zmiernosti aj na iné druhy priestupkov, zmierlivé vybavenie veci by bolo možné iba v takých prípadoch a v takých priestupkových konaniach, kde reálne existuje poškodený ako účastník konania. Zákon o priestupkoch v ust. § 72 písm. b) priznáva postavenie účastníka konania aj poškodenému, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom. V intenciách ust. § 70 ods. 1 zákona o priestupkoch je nevyhnutné na vznik účastníctva poškodeného v priestupkovom konaní uplatnenie si nároku na náhradu škody vo vzťahu k orgánu objasňujúceho alebo prejednávajúceho priestupok. *A contrario*, účastníkom konania nie je osoba, ktorej síce bola priestupkom spôsobená majetková škoda, no túto si v priestupkovom konaní neuplatnila. Teda, z daného vyplýva, že zmiernosť by prichádzala do úvahy iba v prípade priestupkového konania, v rámci ktorého vzniklo účastníctvo poškodeného v danom konaní, t.j. uplatnil si nárok na náhradu škody vo vzťahu k orgánu objasňujúceho alebo prejednávajúceho priestupok. Ak by si poškodený neuplatnil nárok na náhradu škody, nebol by účastníkom konania, a neexistovala by osoba, s ktorou by mohol obvinený vôbec uzavrieť zmiernosť.

Ďalšou nevyhnutnou podmienkou pre aplikáciu inštitútu zmiernosti v priestupkovom konaní by malo byť to, že uzavretie zmiernosti nie je v rozpore s verejným záujmom, ktorý chráni verejná správa a v priestupkovom konaní orgán objasňujúci alebo prejednávajúci priestupky. Teda, to, či je možné uzavrieť zmiernosť je potrebné posudzovať aj

cez optiku pojmu verejný záujem v danej konkrétnej veci; a to konkrétne, či v danom prípade verejný záujem nevyžaduje sankcionovanie obvineného z dôvodu individuálnej alebo generálnej prevencie.

Ostatnou, nie však menej významnou podmienkou, by malo byť to, že samotný poškodený s uzavretím zmiery súhlasí. Zmier má tak byť budovaný na konsenze medzi obvineným a poškodeným, v rámci ktorého bude dohoda aj o náhrade vzniknutej škody poškodenému. Poškodený má mať právo vymedziť okruh svojich nárokov voči obvinenému, ktoré aj boli objektivizované v rámci priestupkového konania. V tomto rozsahu aj samotný správny orgán by mal pôsobiť mediačne, a to v záujme nenavyšovania nárokov poškodeného a „nevydierania“ obvineného.

Samotný inštitút zmiery v priestupkovom konaní, a jeho uplatnenie v tomto konaní by mal byť budovaný na troch princípoch, a to na: i) preventívnom princípe, ii) reparačnom princípe, iii) represívnom princípe.

Ad i) Preventívny princíp: Uzavretie zmiery musí aj na obvineného pôsobiť preventívne vo vzťahu k páchaniu ďalších priestupkov. Nemôže vzbudzovať pre obvineného dojem „beztretnosti“, ak spácha nabudúce priestupok. S tým teda súvisí najmä to, že zmier by bolo možné uzavrieť v priestupkovom konaní vtedy, ak obvinenému bola náležitým spôsobom preukázaná vina zo strany orgánu objasňujúceho alebo prednávajúceho priestupky. Okrem toho, je potrebné pre účely uplatnenia tohto inštitútu aj priznanie viny zo strany samotného obvineného, čím v podstate uzná protiprávnosť svojho konania a uvedomí si ju. Aby bolo možné splniť tieto požiadavky, bolo by nevyhnutné, aby sa konalo ústne pojednávanie, na ktorom bude vypočutý minimálne obvinený, a v rámci ktorého prizná svoju vinu.

Ad ii) Reparačný princíp: Inštitút zmiery v priestupkovom konaní pri uplatnení restoratívnych prístupov má slúžiť aj na vyrovnanie narušeného vzťahu v dôsledku priestupku, t.j. má vyrovnať vzťah aj medzi obvineným a poškodeným. Preto súčasťou zmiery musí byť aj dohoda medzi poškodeným a obvineným o náhrade škody spôsobenej priestupkom, a to v rozsahu uplatnenom poškodeným v priestupkovom konaní a preukázanom správnym orgánom v konaní.

Ad iii) Represívny princíp: Zmierlivé vybavenie veci v priestupkovom konaní má zároveň slúžiť aj na vyrovnanie narušeného vzťahu v dôsledku spáchania priestupku medzi obvineným a spoločnosťou. Za tým účelom súčasťou zmiery by mala byť aj ujma postihujúca obvineného na jednej strane, a na druhej strane kompenzácia vo vzťahu k spoločnosti. Obdobne ako v prípade zmiery v trestnom konaní, aj v prípade zmiery v priestupkovom konaní by bolo vhodné, aby súčasťou zmiery bol aj záväzok poškodeného zložiť určitú finančnú náhradu na stanovený verejnoprospešný cieľ. Tento cieľ by splnilo aj to, ak by obvinený súhlasil s vykonávaním stanovených verejnoprospešných prác, ak by mu finančné, osobné alebo fyzické možnosti neumožňovali zložiť finančnú náhradu na verejnoprospešný cieľ.

Berúc do úvahy uvedené podmienky, na ktorých by bolo vhodné budovať inštitút zmiery, ako aj jednotlivé princípy (preventívny, reparačný, represívny), zmier by nebolo možné uzavrieť v štádiu objasňovania priestupku, ale až v štádiu pojednávania priestupku. Totiž, vyžadovalo by sa ústne pojednávanie, na ktorom by bol výsluch obvineného, a v rámci ktorého by uznal svoju vinu. Takéto ústne pojednávanie s vykonaním dokazovania s garanciou všetkých procesných práv pre obvineného nie je

možné uskutočniť v rámci štádia objasňovania priestupku. Okrem toho, schválením zmiernu má dôjsť k meritórnemu ukončeniu veci, čo sa deje aj vydaním finálneho rozhodnutia o zastavení konania. Takéto rozhodnutie taktiež nie je možné prijať v štádiu objasňovania priestupku, ale až vo fáze prejednávania priestupku.

Dôsledkom toho, že zmierlivé vybavenie veci by bolo možné až v štádiu prejednávania priestupku je to, že zmier by nebol možný ani v rámci blokového konania, ako ani v rámci rozkazného konania. Tieto skrátené formy konania sa uskutočňujú po ukončení štádia objasňovania priestupku, no pred začatím štádia prejednávania priestupku. Rovnako, nebolo by možné vykonať výsluch obvineného, na ktorom by bola uznaná vina, ako predpoklad pre uzavretie zmiernu.

Posledným aspektom vyžadujúcim si zváženie, je to, či proti rozhodnutiu o zastavení konania v dôsledku schválenia zmiernu by malo byť prípustné odvolanie. Domnievam sa, že takéto ukončenie veci spočíva na konsenze medzi obvineným, poškodeným a správnym orgánom schvaľujúcim zmier, t.j. na konsenze všetkých zainteresovaných subjektov toho – ktorého priestupkového konania. Vzhľadom na takýto konsenz v súvislosti so schvaľovaním zmiernu, považujem možnosť pripustenia odvolania za nadbytočnú. Nevylučovalo by to uplatnenie mimoriadnych revízných postupov buď v rámci línie správneho konania, alebo preskúmanie súdom na základe správnej žaloby.

Záver

V rámci tohto príspevku bola kriticky posudzovaná súčasná právna úprava postavenia poškodeného v priestupkovom konaní s následným návrhom prípadných opatrení na vylepšenie právnej regulácie. V rámci toho bolo zistené nasledovné:

V priestupkovom konaní má poškodený postavenie účastníka (so všetkými jemu prináležiacimi procesnými právami) iba vtedy, ak si uplatní nárok na náhradu škody v tomto konaní. Mám za to, že účastníkom priestupkového konania by mala byť akákoľvek osoba, ktorej bola priestupkom spôsobená škoda bez ohľadu na to, či si v priestupkovom konaní uplatnil nárok na náhradu škody.

Okrem toho, v priestupkovom konaní možno rozhodnúť len o škode spočívajúcej v majetkovej ujme. Bolo by však vhodnejšie, ak by rozsah náhrady poškodenému v priestupkovom konaní sa vzťahoval tak na majetkovú, ako aj nemajetkovú ujmu, ale aj na vydanie bezdôvodného obohatenia.

Okrem toho, z hľadiska existencie časového limitu pre uplatnenie nároku na náhradu škody, zákon o priestupkoch nestanovuje žiaden limit pre uplatnenie nároku poškodeného na náhradu škody. Mám za to, že v priestupkovom konaní by bolo potrebné stanoviť koncentráciu vo vzťahu k uplatneniu tohto nároku. Zohľadňujúc charakter priestupkového konania, a inšpirujúc sa českou právnou úpravou, v priestupkovom konaní by mohol byť časový limit na uplatnenie tohto nároku stanovený prvým ústnym pojednávaním alebo lehotou stanovenou správnym orgánom.

A napokon, súčasná právna úprava regulujúca priestupky a priestupkové konanie iba v obmedzenej miere pripúšťa ukončenie priestupkového konania uzavretím zmiernu s následným zastavením konania. Takáto forma prichádza do úvahy iba v prípade jediného priestupku, a to priestupku urážky na cti. Domnievam sa, že súčasná právna úprava je v danom rozsahu nedostatočná, vyžadujúca si úpravu, berúc do úvahy aj potrebu ďalšieho implementovania restoratívnych prístupov aj do konania o priestupkoch.

V rámci úvah *de lege ferenda* v súvislosti s inštitútom zmiernosti v konaní o priestupku, bolo by v prvom rade potrebné rozšíriť okruh druhov priestupkov, pri ktorých by bol zmier možný. Okrem priestupku urážky na cti by zmier mal byť možný aj pri iných priestupkoch proti občianskemu spolunažívaniu a proti majetku, kde je potenciálna možnosť existencie postavenia poškodeného. Okrem toho, zmier by bol možný iba v prípade konkrétneho priestupkového konania, v rámci ktorého vzniklo účastníctvo poškodenému, t.j. uplatnil si nárok na náhradu škody. Ďalšou podmienkou pre aplikáciu tohto inštitútu by malo byť to, že uzavretie zmiernosti nie je v rozpore s verejným záujmom, ktorý chráni správny orgán v rámci konania. A poslednou nevyhnutnou podmienkou by mal byť súhlas samotného poškodeného s uzavretím zmiernosti v správnom konaní.

Inštitút zmiernosti by mal byť budovaný na troch princípoch. V prvom rade na preventívnom princípe, t.j. zmierlivé vybavenie veci má pôsobiť na obvineného preventívne; za tým účelom je potrebné preukázať obvinenému vinu a obvinený má túto vinu uznať. Ďalším z aplikovaných princípov je reparačný princíp. Jeho podstatou je požiadavka na vyrovnanie narušeného vzťahu priestupkom medzi poškodeným a obvineným aj v podobe náhrady spôsobenej škody. A napokon, pri konštelácii zmiernosti v priestupkovom konaní má byť aplikovaný aj represívny princíp spočívajúci v potrebe vyrovnanie narušeného vzťahu medzi spoločnosťou a obvineným. Toto vyrovnanie by sa malo uskutočniť poskytnutím finančnej čiastky zo strany obvineného na verejnoprospešný cieľ, resp. vo vykonaní verejnoprospešných prác obvineným s jeho súhlasom.

Takouto úpravou súčasnej regulácie poškodeného v priestupkovom konaní by bolo možné zefektívniť priestupkové konania a zabezpečiť, že by priestupkové konanie nepôsobilo iba retributívne voči obvinenému relativizujúc poškodeného a jeho postavenie v tomto konaní.

Literatúra:

- ČENTĚŠ, J. Uplatnenie nároku na náhradu škody v adhéznom konaní. In: www.ja-sr.sk/files/Uplatnenie.doc, prístupné dňa 30.5.2018
- FRUMÁROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 400.
- JEMELKA, L. – VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1153.
- JAKAB, R. Porovnanie postavenia poškodeného v priestupkovom konaní a v trestnom konaní. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč. 6.2018, č. 2, s. 104–112
- JURIŠOVÁ, K. *Poškodený v predsúdnom konaní*. Praha: Leges, 2017, s. 144.
- MADEJ, M. The charter of fundamental rights of the EU in the czech judicial decisions falling short of expectations. In *The Lawyer Quarterly*, vol. 9, No. 3, 2019, s. 228–247.
- MATES, P. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. In: *Právní rozhledy*, 2017, č. 3.
- MOLITORIS, P. Vzťah medzi zákonnosťou a prípustnosťou dôkazov vo veciach správneho trestania. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, ročník 6.2018, č. 1, s. 33–41.

- POTÁŠCH, P. a kol. *Zákon o priestupkoch. Veľký komentár*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2016, s. 396.
- PRÁŠKOVÁ, H. *Nové priestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 448.
- PRÁŠKOVÁ, H.: Postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma. In: *Správní právo*, 2016, č. 4, s. 227–240.
- ROMŽA, S. Koncentračná zásada vs. Zásada náležitého zisťovania skutkového stavu veci v slovenskom trestnom konaní. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 26, č. 1, 2018, s. 71–86.
- SLÁVIK, M. K niektorým aspektom kriminálnej tranzickej spravodlivosti v Českej republike, Slovenskej republike a Nemeckej spolkovej republike. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 26, č. 4, 2018, s. 671–694
- SREBALOVÁ, M. a kol. *Zákon o priestupkoch. Komentár*. Bratislava: C.H. Beck, 2015, s. 484.
- STRÉMY, T. – KURILOVSKÁ, L. – VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 2015, s. 344.
- SVATOS, R. – KONEČNÁ, H. Surrogacy with respect of criminal law. In: *The Lawyer Quarterly*, vol. 9, No. 3, 2019, s. 197–212.
- ŠTRKOLEC, M. Obmedzovanie základných práv a slobôd a ukládanie povinností pri realizácii donútenia verejnou mocou. In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2013*: 1. časť: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov: 21.-23.3.2013, Častá – Papiernička. – Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013, s. 147–154.

Summary: Right of the Injured Person by Misdemeanor to a Fair Trial

In the misdemeanor proceedings, the injured party has the status of a party to a proceedings (with all procedural rights belonging to it) only if this party has applied the right for compensation during proceedings. In my view, the party to the misdemeanor proceedings should be any person, who was damaged by the misdemeanor, irrespective of whether he/she has applied compensation of damages caused by the misdemeanor. In addition, in the misdemeanor procedure, only damage in the form of property damage can be applied. However, it would be more appropriate if the extent of compensation to the injured person in the misdemeanor proceedings covered the material and non-material damage, as well as the unjust enrichment. In addition, in view of the existence of a time limit for claiming damages, the Act on Misdemeanors does not set any limit for claiming damages by injured person. In my view, in the misdemeanor procedure, it would be necessary to determine the concentration of the right to apply damages compensation. Taking into account the nature of the misdemeanor proceedings, and being inspired by the Czech legislation, in the misdemeanor proceedings the time limit for application of the right for damages compensation could be set by the moment of the first oral hearing or by a period set by the administrative authority. Finally, the current legislation regulating misdemeanor proceedings only to a limited extent allows conciliation as a form of final solution of the misdemeanor. I think that the current legislation is inadequate; it requires further implementation of restorative approaches also in misdemeanor proceedings. First of all, it is necessary to expand the range of misdemeanors for which conciliation would

be possible. Furthermore, conciliation would only be possible in the case of a specific misdemeanor proceedings, in which the injured party has applied its right for damages compensation. Furthermore, the conclusion of the conciliation must not be contrary to the public interest protected by the administrative authority in proceedings. And the last necessary condition involves the consent of the injured party to conclude a conciliation in administrative proceedings. The conciliation should be built on three principles. First of all, on the preventive principle; for this reason, the accused must be proven guilty and the accused should recognize the guilt. Another applicable principle is the reparation principle. It is based on the requirement to settle the disturbed relationship between the injured person and the accused in the form of compensation for damage. Finally, the conciliation in the misdemeanor proceedings must be based on repressive principle, which involves the need to balance the disturbed relationship between society and the accused. This settlement should be made either in the form of providing with a sum of money for the public interest by the accused person, or in carrying out community service by the accused with his consent.

doc. JUDr. Radomír Jakab, PhD.
Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
Katedra ústavného práva a správneho práva
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika
e- mail: radomir.jakab@upjs.sk